

Lensmann Kristofersen på søndre Vang i Gjerdrum.

Skrevet av Vidar Hansen 2023

Torvald Adolf Kristofersen ble født i Oslo i 1883. Faren til Torvald, Theodor Christophersen døde tidlig så Torvald vokste opp hos besteforeldrene på søndre Smedstad her i Gjerdrum. Garden søndre Smedstad blir nå mest omtalt som Skallerud, etter dagens eiere. Her på søndre Smedstad vokste han opp sammen med sin 12 år eldre tante Otilie. Otilie ble senere en aktiv sanitetskvinne i Gjerdrum, noe hun fikk Kongens fortjenstmedalje for.

Bulde 1 Lensmann Kristofersen

Etter konfirmasjonen hadde han flere forskjellige jobber i Oslo. Deretter fikk han jobb som herredskasserer og lensmannsbetjent i Grong kommune. Her ble han gift med Inga Kristine Bjørnstad fra nabokommunen Namsskogan, i Grong ble også dattera Anne Marit født. I 1925 får Torvald en lensmannstilling her i Gjerdrum. Han kjøper nå garden søndre Vang av Inga Bjerke for 14.100 kroner . Her på Vang ble dattera Kari Reidun født i 1928. Tidligere eier hadde solgt unna endel jord så garden var nå på bare 70 mål dyrket mark og 30 mål hamning. Torvald innredet lensmannskontor på garden og en dag i uka hadde han kontortid på Herredshuset på Ask. Som lensmannsbetjent hadde han sin onkel Karl Kristoffersen og senere Erling Kjærstad. Det hendte det ble sendt bud etter lensmannen under festligheter på Bøndernes hus og på Tosopllassen, men Torvald arresterte aldri noen. Han tok med seg de som hadde stelt i stand bråk på en spasertur og en prat så gled det over.

Når krigen kom til Norge den 9. April 1940 fartet Torvald rundt på bygda for å mobilisere tjenestedyktige soldater. Dette gjorde han faktisk på eget initiativ allerede før mobiliseringsordren hadde kommet. Ut på høsten samme året kom det ordre fra okkupasjonsmakten om at alle lensmenn måtte melde seg inn i Nasjonal Samling. Nå ble det familieråd på Vang, denne innmeldelsen i NS var spesielt kona imot. Men det ble til at Torvald meldte seg inn, garden var for liten til å leve av og han mente han kunne gjøre det beste ut av det med å tjene Gjerdrums befolkning. Alternativet kunne bli at okkupasjonsmakten tilsatte en aktiv NS-lensmann i bygda, mente Torvald.

Lensmannen hadde lov til å ha radio, så ofte var det folksomt i stua for å høre på London sendingene. En nabo hadde ulovlig radio som tidvis sto litt høyt på. Torvald måtte be dem dempe radioen for både NS-folk og hirdungdommer hadde jo ærend hos lensmannen. I

Løvstadgrenda hadde også noen ulovlig radio som det ble snakket litt høyt om på bygda. Plutselig kom det ett anonymt brev i postkassa om at det ikke måtte prates så mye om denne radioen. Mange mente senere at denne anonyme brevskriveren måtte være lensmann Kristofersen på Vang. Noen ble vel også engstelige for sin radio for flere ganger sto det plutselig radioer ute på trappa på Vang om morgenen.

Det hendte jo at Torvald fikk ordre fra kammeret på Lillestrøm om å arrestere og avhøre Gjerdrumsokninger. Han ordnet da med å sende anonymt varsel om når han kom slik at vedkommende fikk tid til å rømme.

Torvald skrev også ut reisedokumenter slik att folk kunne komme seg til Sverige. En gang hjalp han noen venner av doktor Tybring-Pettersen på Kløfta, som visstnok var av jødisk slekt, med slike reisedokumenter.

Flere ganger hjalp han Gjerdrumsokninger som hadde kommet i pengeknipa med avtaler med banken og myndighetene slik at de kunne beholde garden.

Når freden kom til Norge den 8. Mai 1945 ble ikke Torvald arrestert, men han ble senere den 11. Juli avhørt i sitt hjem og suspendert fra sin stilling. Derimot ble lensmannsbetjenten arrestert av hjemmefronten etter frigjøringen. Da Torvald fikk høre dette ble han sint og dro for å ordne opp. Betjenten skulle jo gifte seg påfølgende lørdag! Torvald fikk med seg betjenten hjem igjen og bryllup ble det.

Under avhøret hjemme på Vang forklarte Torvald at han meldte seg inn i NS på høsten 1940. Han mente også at det var den alminnelige mening i bygda at han skulle fortsette som lensmann. Hvis han ikke meldte seg inn fryktet han for å miste jobben, noe som senere viste seg å stemme med de lensmenn som ikke hadde meldt seg inn i partiet.

Torvald meldte seg inn NS etter sterk påvirkning både muntlig og i brev form av både fylkesfører og lagfører i Gjerdrum. Søknadsskjema fikk han av lagføreren i Gjerdrum.

Under avhøret opplyste han at han ikke hadde hatt noen stilling i partiet utover stillingen som lensmann. Han hadde heller ikke oppfordret andre til å gå inn i partiet, heller tvert imot. Jeg har hjulpet gode nordmenn så godt jeg kunne, og alltid forsøkte jeg å holde igjen ovenfor tyskerne og nazistene, sa Torvald under avhøret. Bl.a. hadde han stukket unna endel beslaglagde radioer når tyskerne skulle hente de. Disse radioene er nå levert tilbake til sine eiere. Allerede i 1944 hadde han begynt å levere ut radioer til de som ville ta risikoen. Etter avhøret erklærer Torvald seg ikke straffeskyldig.

Under rettsaken på sorenskriverkontoret på Lillestrøm i Januar 1947 ble Torvald idømt 1000 Kroner i bot for sitt NS-medlemskap under krigen. Her ble han ikke idømt rettighetstap av lensmannsstillingen. Torvald hadde beviselig gjort sitt beste for Gjerdrums befolkning og beviselig motarbeidet okkupasjonsmakten. Han hadde sågar satt sitt eget liv i fare for å hjelpe andre.

Bilde 2 Sølvskip 1945

På nyttårsaften 1945 fikk Torvald som gave ett vikingskip i sølv av fremstående folk i bygden. På skipet var det inngravert navnene på 120 Gjerdrumsokninger som takk for hans arbeid for bygden under okkupasjonen. (Se liste lenger ned)

Aktoratet anket den delen av dommen der Torvald ikke fradømmes stillingen som lensmann, slik at han senere likevel fradømmes denne stillingen.

I 1952 begjærer Torvald saken gjenopptatt i høyesterett, idet han mener det foreligger nye

kjensgjerninger og bevis som kan synes egnet til å bevirke frifinnelse for kravet om fradømmelse av stillingen som lensmann. Han har i den forbindelse påberopt nye dokumenter. Det er erklæringer fra doktor Tybring-Pettersen, I.N. Grøndal og Edon Huser. Samtlige erklæringer inneholder redegjørelser for domfeltes forhold i okkupasjonstiden. Denne begjæringen om gjenopptagelse forkastes av høyesterett.

Etter krigen livnærer Torvald og familien seg på gardsdrift og noe inntekter fra Oslo kommune for underhold av kvinnelig pasienter fra Oslo. Etter Torvald sin død i Mars 1966 uttrykker Signe, "som hadde vært pasient på Vang i mange år", *en snill mann er død*. Etter begravelsen skrev flere minneord i Romerikes Blad med spesielt takk for god hjelp under krigen.

Dattera Kari Reidun husker sin far som en familiens og fredens mann, hun kan ikke huske att faren noen gang hevet stemmen hjemme.

Kilder.

Kari Reidun Grinde.

Datter.

Ellen Grinde.

Barnebarn.

Riksarkivet.

VIKINGSKIPET

Overrakt lensmann Torvald Kristofersen på nyttårsaften 1945 i takknemlighet for alt som han gjorde for å hjelpe folk under okkupasjonstid 1940-1945.

Innskrift

Til lensmann Kristofersen og frue.

Undertegnende vil herved vise dere vår hjertligste takk for utvist fedrelandssind og bygdepatriotisme under tyskernes besettelse og okkupasjon av Norge 1940-1945.

Navn gravert på skipet

H. Rogstad	S.H. Grøndahl	Halvor Huser	Lars Monsen	R. Thori
Ludv. Huser	Alb. Hønsen	Harald Huser	A. Sandum	Nils Rogstad
Hans B. Rogstad	O. Trulsrud	Gunnar Huser	Edon Huser	Hans Huser
G. Furuseth	Kristian Thorshaug	Hj. Gjesti	Gulbrand Gjesti	Hans Ruud
Ole Sandum	Lars Huser	Olaf Gjerdrum	Thor Gjerdrum	Jørgen Gjerdrum
Hans Schei	Jakob Gjerdrum	Harald Kogstad	Emil Andersen	Kr. Skugstad
Sigurd Tvedt	Kåre Østengen	Martin Hegdal	Gunnar Smedstad	Hans J. Ask
Wilhelm Olstad	Lars Rogstad	Thv. Ullern	Helge Sørum	
Korsmoe Smedstad	Martin Kogstad	Georg Holmsen	Sigurd M. Ask	
Kristian Kjærstad Heni		Karl Fevik	Th. Korsmoe	Kristian Bjerke
Trygve Kjærstad	Marthe og Anna Melby		S. Th. Thori	Sig. J. Kjærstad
Hans Døhlen	Hans Moe	Kåre Løvstad	J. A. Grue	
A. Vamsæter Vestby	Ole K. Kogstad	P. Ø. Røse	Hans P. Kogstad	Kasper Kogstad
Alf Dahle	Johan Østengen	Victor Johansen	Helge Holum	Oskar Skallerud
Harald Hansen	Ole Stokker	Sverre Skallerud	Theodor Hvam	Hans Enger
Olaf B. Hvam	Maren Svendsen	Helge Svendsen	Einar Svendsen	
Olaus Gulbrandsen	Jens Hammer	Isak Dahle	Leif Huser	Lars Sørum
Hans G. Heni	Martin Sørum	Jens Olstad	Henry Olstad	Birger Olstad
Olaf Ringnes	Jossa Olstad	Kr. Østengen	Jens Furuseth	Kristian Olstad
Johan Ødegard	Sigv. Gautereud	Karl Flatner	Aagot Dahle	M. Bråthe
Petter Iversen Flatner		Kristian Flatner	Jens H. Flatner	Hans Kleven
Hans Braathe	Hans Ødegård	Gudm. Grøndahl	L.A. Eggen	Arne Løken
Olav Kjærstad	Klara Fjelstad	Ragna og Karin Thori		Alfred Torkildsen
Oskar Brennhagen	Johan J. Kjærstad	O. Frantsen	Kristian Kogstad	Kr. Kjuul
H. Kjærstad Heni	Martin Borgaard	Ingeborg Kogstad	Th. Grue	Frithjof Borgaard
Lydia Ekeberg	Johannes Kjærstad			